

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/1540,Konferencja-popularnonaukowa-dla-nauczycieli-Lagry-i-kacety-Warszawa-17-pazdzier.html>
11.04.2026, 10:50

Konferencja popularnonaukowa dla nauczycieli „Łagry i kacety” - Warszawa, 17 października 2007 r.

17.10.2007

17 października 2007 roku w siedzibie warszawskiego oddziału IPN przy ul. Chłodnej 51 odbyła się konferencja dla nauczycieli „Łagry i kacety”. Sesja przygotowana została przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie (Wiesława Młynarczyk).

Referaty wygłosiło czterech prelegentów: dr Maria Wardzyńska (pracownik BEP IPN) - „Obozy koncentracyjne w systemie obozów III Rzeszy”, dr Jacek Leociak (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie) - „Obraz hitlerowskich obozów koncentracyjnych w literaturze”, dr Sławomir Kalbarczyk (pracownik BEP IPN) - „»Gułag«: neonięwolnictwo XX wieku”, dr Izabella Sariusz-Skąpska z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, red. wydawnictwa „Universitas” w Krakowie, wnuczka prok. Bolesława Skąpskiego - więźnia Kozielska, który zginął w Katyniu - „Polska literatura łagrowa - tropami polskich świadectw”.

Dwaj pierwsi wykładowcy mówili o hitlerowskich obozach koncentracyjnych. Dr. Maria Wardzyńska w syntetyczny sposób przedstawiła genezę powstania obozów koncentracyjnych, ich cele i zadania. Scharakteryzowała rodzaje obozów, strukturę a także grupy jeńców. Przybliżając relacje i atmosferę, jaka panowała w obozach, zwróciła uwagę na mało znany fakt konfliktu między więźniarkami francuskimi i polskimi, wynikającego z walki o „władzę” i funkcje, które miały im pomóc w przetrwaniu. Z kolei dr Jacek Leociak, omawiając tzw. literaturę obozową, podkreślił, że według jej twórców obozy koncentracyjne odtwarzały hierarchiczną strukturę państwa totalitarnego. Prelegent zaprezentował trzy nurty literatury obozowej: martyrologiczno-mitotwórczy (służy osądzeniu, emocje dominują nad intelektualną refleksją np. Zofia Kossak-Szczucka „Z otchłani”), nurt solidarnej pamięci (celem jest próba zrozumienia, nieoceniania, głębsze wniknięcie w życie obozowe np. Jerzy Andrzejewski „Apel”), nurt kamiennego świata (narrator jest nie tylko wewnątrz obozu, ale jest jego produktem np. Zofia Nałkowska „Medaliony”, Tadeusz Borowski „Byliśmy w Oświęcimiu”).

Kolejne dwa wykłady dotyczyły łagrów sowieckich. Dr Kalbarczyk skupił się przede wszystkim na strukturach i ewolucji mechanizmu gułagowego, tłumacząc, że gułag to system sowieckich obozów pracy. Prelegent podkreślił, że ludzie przebywający w łagrach stanowili dla ZSRR cenną siłę roboczą i prawdopodobnie dlatego nie powstały tam obozy zagłady. Dr Izabella Sariusz-Skąpska mówiła natomiast o łagrach z perspektywy literackiej. W wystąpieniu zaznaczyła, że na temat doświadczenia łagrów mamy mało przekazów, czego powodem jest przede wszystkim niechęć świadków do mówienia o swoich przeżyciach z obawy przed porównywaniem do doświadczeń więźniów hitlerowskich obozów. Tymczasem, jak przestrzegła dr Sariusz-Skąpska, tych doświadczeń nie należy porównywać.

Ważnym punktem konferencji było spotkanie ze świadkami historii, którzy opowiedzieli o swoich przeżyciach obozowych. Stefania Szantyr-Powolna - lekarz, były więzień Workuty i Łukiszek,

podzieliła się wspomnieniami z jedenastoletniego pobytu w łagrach, natomiast August Kowalczyk - aktor, były więzień obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, wspominał swój pobyt w obozie oraz udaną ucieczkę. Licznie zgromadzeni nauczyciele i młodzież z uwagą, skupieniem i wzruszeniem wysłuchali relacji.

Uczestnicy konferencji w ankietach ewaluacyjnych, które wypełnili po zakończeniu sesji, wyrazili swoje zadowolenie, podkreślając trafny dobór tematów i wysoki poziom wykładów, które pozwoliły na uporządkowanie i poszerzenie wiedzy. Szczególnie ważne okazało się dla nich spotkanie ze świadkami historii. Co istotne, sami świadkowie nie kryli zadowolenia z udziału w konferencji i możliwości podzielenia się swoim trudnym doświadczeniem. Stefania Szantyr-Powolna zwracając się do młodzieży dodała: „Nie zapominajcie o przeszłości. Wierzę, że młodzież, która wychodzi ze szkół i uczelni będzie pełna szacunku dla przeszłości. Pozwolę sobie powiedzieć jak Norwid: »Naród, który zapomina o przeszłości nie wart jest przyszłości. Taki naród zatracą swoją tożsamość, przestaje istnieć«”.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

1

3

